

Inhoudsopgave

Voorwoord	7	Roze dolfijn	41
		Capibara	41
		Anaconda	42
ACHTERGRONDEN	9	Kaaiman	42
Welkom in Bolivia	9	Piranha	42
Waarom Bolivia?	12	Kunst en cultuur	43
Geschiedenis	16	Architectuur	43
Precolumbiaanse culturen	16	Weefkunst	44
De Inca's	16	Schilderkunst	45
De Spanjaarden	18	Beeldhouwkunst	46
<i>Simón Bolívar</i>	19	Muziek	46
De onafhankelijke republiek	20	Eten en drinken	47
<i>Evo Morales</i>	22	Cocatractie	50
Economie	23		
Landbouw	24	PRAKTISCHE INFORMATIE	51
Veeteelt	24	Accommodatie	51
Houtindustrie	24	Afdingen	51
Visserij	25	Ambassades en consulaten	52
Mijnen	25	Bedelen	52
Gas	25	Bergbeklimmen	52
Toerisme	26	Beste reistijd	53
Land en volk	26	Boeken	53
Feiten	26	Drugs	53
<i>Straatkinderen</i>	26	Elektriciteit	54
Ligging	27	Festivals	54
Klimaat	30	Foaien	58
Bevolking	31	Fotograferen	58
<i>Quechuas</i>	32	Geld	58
<i>Aymara</i>	33	Gezondheid	59
Taal	34	Hoogteziekte	59
Religie	34	Internet	60
Bijgeloof	34	Kaarten	60
Cholitas	35	Nationale parken	60
Flora en Fauna	36	Reisdocumenten	61
Lama, Alpaca, Guanaco & Vicuña	37	Reistips	61
Viscacha	38	Scams	62
Flamingo	38	Taalcursus volgen	63
Andesvos	39	Telefoon	64
Condor	39	Tijdsverschil	64
Nandu	40	Trekkings	64
Hoorakoet	41		

Inhoudsopgave

Vervoer	64	Valle de la Concepción	109
Vlag	66	San Lorenzo	109
		Reserva Biologica Cordillera de Sama	109
		Tajzara hoogvlakte	111
BEZIENSWAARDIGHEDEN	67	Trekking	112
De meest logische route	67	Reserva Nacional de Flora y Fauna	
De departementen en provincies	70	Tariquia	112
Departement Santa Cruz	75	Departement Chuquisaca	113
Santa Cruz	75	Sucre	113
Geschiedenis	75	Geschiedenis	116
Oriëntatie	78	Bezienswaardigheden	116
Bezienswaardigheden	78	Antonio Jose de Sucre	121
Santa Cruz onafhankelijkheidsbeweging	78	Rond Sucre	123
Mennonieten in Bolivia	82	Tarabuco	123
Circuit van de Jezuiten	83	Cordillera de los Frailes	127
De trein door de jungle	84	Bezienswaardigheden	127
San José de Chiquitos	85		
San Rafael	86	Departement Potosí	129
San Miguel de Velasco	86	Potosí	129
Santa Ana	86	Geschiedenis	132
San Ignacio de Velasco	87	Oriëntatie	133
Concepción	88	Bezienswaardigheden	133
San Javier	89	El Tio	136
Parque Nacional Noel Kempff Mercado	89	Tinku festival	138
Pantanal	92	Mate de Coca	138
Puerto Suarez	92	Tupiza	140
Gran Chaco	92	Geschiedenis	140
Chaco oorlog	93	Bezienswaardigheden	142
Samaipata	94	Butch Cassidy	143
Geschiedenis	94	Altiplano	145
Bezienswaardigheden	96	Bezienswaardigheden van Tupiza	
Parque Nacional Amboro	100	naar Uyuni	148
La Ruta de Che	100	Kolonel Eduardo Abaroa Hidalgo	153
Che Guevara	101	Lithium	155
		Tours	156
Departement Tarija	103	Zout	157
Tarija	103	Uyuni	160
Geschiedenis	106	Geschiedenis	160
Bezienswaardigheden	106	Bezienswaardigheden	162
Rond Tarija	109	De nachtbus	163

Inleiding

Tours	164	Bezienswaardigheden	210
Departement Oruro	165	Trekkings	210
Oruro	165	Tiahuanaco	211
Geschiedenis	168	<i>Het Aymara Nieuwjaar</i>	212
Bezienswaardigheden	168	Ruïnes van Tiahuanaco	212
<i>La Diablada</i>	169	Titicacameer	214
Rond Oruro	173	<i>Totora</i>	217
Lago de Poopó	169	Copacabana	217
Parque Nacional Sajama	174	Geschiedenis	217
Bezienswaardigheden	174	Oriëntatie	218
Andesgebergte	176	Bezienswaardigheden	218
		<i>Zegenen van auto's</i>	220
		<i>Semana Santa</i>	221
Departement Cochabamba	179	Rond Copacabana	221
Cochabamba	179	Isla del Sol	221
Geschiedenis	182	Isla de la Luna	222
Oriëntatie	182	Yampupata schiereiland	222
Bezienswaardigheden	182	<i>Inca's</i>	223
Parque Nacional Torotoro	187	Cordillera Apolobamba	226
Bezienswaardigheden	187	Charazani	226
		Chari	226
Departement La Paz	189	Pelechuco	226
La Paz	191	Langunillas naar Agua Blanca trekking	226
Geschiedenis	191	Kallayawas	227
Oriëntatie	191	Coroico	227
Bezienswaardigheden	194	Geschiedenis	228
Zona Sur	200	Oriëntatie	229
Valle de la Luna	200	Rond Coroico	230
Muela del Diablo	200	Las Cascadas	230
El Alto	201	Pozos Vagante	230
Bezienswaardigheden	201	Uchumachiberg	230
Rond La Paz	202	Tocaña	231
De gevaarlijkste weg ter wereld	202	La Senda Verde	228
Cordillera Real	203	El Choro trek van El Cumbre naar	
Chacaltaya	203	Coroico	233
Illimani	206		
Huayna Potosí	207	Departement Beni	235
Condoriri Massief	207	Rurrenabaque	238
Takesi trek	207	Geschiedenis	238
Sorata	208	<i>De luchthaven van Rurrenabaque</i>	240
Geschiedenis	210	Bezienswaardigheden	241

Inhoudsopgave

Rond Rurrenabaque	241	Santa Cruz	80-81
Pampas del Yacuma	241	Parque Nacional Noel Kempff Mercado	90
<i>De Pampastour</i>	242	Samaipata	95
Het Madidi Nationale Park	243	El Fuerte, ruïnes	98-99
<i>De Jungletour</i>	244	Departement Tarija	104-105
San Ignacio de Moxos	245	Tarija	107
Geschiedenis	245	Reserva de Sama	111
Bezienswaardigheden	245	Departement Chuquisaca	114-115
<i>Fiesta San Ignacio de Moxos</i>	246	Sucre	118-119
Trinidad	247	Omgeving van Sucre	124-125
Geschiedenis	247	Departement Potosí	130-131
Bezienswaardigheden	247	Potosí	134-135
Rond Trinidad	250	Tupiza	141
Blauwkeelara	250	Van Tupiza naar Uyuni	149
Laguna Suárez	250	Uyuni	161
Santuario Chuchini	251	Departement Oruro	166-167
Río Ibare	253	Oruro	170-171
Trinidad naar Puerto Villarroel via de Río Mamore	253	Departement Cochabamba	180-181
		Cochabamba	184-185
		Departement La Paz	190
Departement Pando	255	La Paz	192-193
Cobija	255	Cordillera Real, trektochten	204-205
Geschiedenis	259	Sorata	209
Bezienswaardigheden	259	De ruïnes van Tihuanaco	214
		Lago Titicaca en omgeving	216
Woordenlijst Spaans	260	Copacabana	219
Over de auteur	267	Isla del Sol	222
Register	268	Coroico	229
		De omgeving van Coroico	231
		El Choro trektocht	232-233
		Departement Beni	236-237
OPGENOMEN KAARTEN		Rurrenabaque	239
Bolivia, ligging	8	Omgeving Rurrenabaque	243
Bolivia, overzichtskaart	10-11	Trinidad	248-249
Precolumbiaanse nederzettingen in Bolivia	17	Omgeving Trinidad	252
Verlies van gebieden	21	Departement Pando	256-257
Bolivia, dwarsdoorsnede	27	Cobija	258
Bolivia, fysisch/nationale parken	28-29		
De meest logische route	68		
Bolivia, departementen	73		
Departement Santa Cruz	76-77		

bevindt. Door het enorme verschil in hoogte zijn er grote klimaatverschillen en een gigantische biodiversiteit in Bolivia.

KLIMAAT

Bolivia is op te delen in drie regio's. De hoogvlakte met het Andesgebergte, een gebied dat boven de 3000 meter ligt. De sub-Andes, een regio die tussen de hoogvlakte en de laaglanden ligt, dit gebied ligt tussen de 400 en 3000 meter boven zeeniveau. Dan zijn er nog de tropische laaglanden, die lager dan 400 meter boven de zeespiegel liggen.

Door de enorme hoogteverschillen is het onmogelijk het klimaat in Bolivia samen te vatten in één grafiek.

Het noorden en oosten van Bolivia is tropisch laagland, hier heerst een moessonklimaat met een regenseizoen en een droog seizoen. Het natte seizoen is van december tot en met maart. De meeste neerslag valt in januari en februari, de lokale zomer. In die tijd is een aantal onverharde wegen in de regenwouden vrijwel onbegaanbaar. De beste reistijd is daarom het droge seizoen, van april tot oktober.

KLIMAAT LA PAZ

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gemiddelde maxima °C	15	15	15	14	14	14	14	14	15	15	16	15
Gemiddelde minima °C	3	3	3	2	0	-2	-2	-1	0	2	3	3
Gemiddelde zonuren per dag	6	5	5	6	8	9	9	8	7	6	6	6
Neerslag per maand (mm)	116	110	66	26	14	3	6	12	42	29	44	96

KLIMAAT COCHABAMBA

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gemiddelde maxima °C	23	23	23	25	24	23	23	24	25	26	26	25
Gemiddelde minima °C	13	12	12	10	6	3	3	6	9	11	12	13
Gemiddelde zonuren per dag	6	5	5	6	8	9	9	8	7	6	6	6
Neerslag per maand (mm)	118	88	59	20	4	2	3	4	5	18	41	92

KLIMAAT SANTA CRUZ

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Gemiddelde maxima °C	29	30	29	27	23	24	26	27	30	30	30	30
Gemiddelde minima °C	22	22	22	20	18	16	16	17	18	21	21	22
Gemiddelde zonuren per dag	6	5	5	6	8	9	9	8	7	6	6	6
Neerslag per maand (mm)	161	136	94	68	63	53	34	40	52	88	116	141

In de hogergelegen gebieden in het Andesgebergte heerst een Alpine klimaat, hier kan het sneeuwen en enkele bergtoppen zijn permanent wit. Het zuiden en westen van Bolivia is een hoogvlakte, de Altiplano ligt gemiddeld op ongeveer 4000 meter hoogte. Hier is het erg droog, er heerst een woestijn- en steppeklimaat. Dit gebied kan het hele jaar door goed bezocht worden. Tussen de hoogvlakte en het tropische laagland ligt de Yungas, een strook van ongeveer 100 tot 200 kilometer breed met een heel divers klimaat.

BEVOLKING

Bolivia heeft ongeveer twaalf miljoen inwoners, de meeste inwoners behoren tot een inheemse stam. De grootste inheemse stam zijn de Quechuas, ongeveer tweeënhalf miljoen inwoners behoren tot deze stam en zij spreken behalve Spaans ook Quechua. Ongeveer twee miljoen inwoners zijn Aymaras,

ook zij hebben een eigen taal. Daarna volgt een groot aantal kleinere stammen, zoals de Chiquitano met ongeveer 180.000 mensen en de Guarani van ongeveer 125.000 man sterk. In Bolivia is ongeveer 55% van de bevolking volbloedindiaan. Zo'n 30% van de bevolking is mesties, mensen van gemengd bloed en 15% van de inwoners is blank. Er zijn ook ongeveer 22.000 Bolivianen die van Afrikaanse afkomst zijn. Zij stammen af van de slaven die door de Spanjaarden naar Bolivia zijn gebracht om in de mijnen te werken.

De inheemse bevolking wordt eerst al vaak opgedeeld in twee groepen, de eerste groep zijn de mensen die in het Andesgebergte wonen, deze regio concentreert zich rond La Paz, Potosí, Oruro, Cochabamba en Sucre. De andere groep zijn de mensen die in de laaglanden in het oosten van Bolivia wonen, de regio van Santa Cruz, rond de Benirivier,

in de gevangenis belanden, zitten er omdat ze drugs in hun bezit hadden. De Boliviaanse douane controleert streng op drugs, soms wordt bij vertrek uit het land alle handbagage in de slurf naar het vliegtuig nog gecontroleerd door honden.

ELEKTRICITEIT

Het elektriciteitsnetwerk in Bolivia werkt gewoon op 220 volt. Vaak zijn de stopcontacten zo gemaakt, dat ze zowel geschikt zijn voor de lokale stekkers als voor de Europese stekkers. In oudere hotels zijn Europese stekkers vaak niet te gebruiken, maar je kunt eenvoudig bij de lokale ijzerwarenwinkel een adapter kopen.

FESTIVALS

Bolivianen zijn gek op festivals en traditionele ceremonies. Sommige festivals worden gehouden in het hele land, maar er zijn ook veel regionale festivals. Hier volgt een overzicht van de grootste festivals en vieringen in Bolivia.

Januari

Nieuwjaarsdag

Nieuwjaarsdag wordt in het hele land groots gevierd. Een bijgeloof is dat als je een gele onderbroek draagt op oudejaarsavond, dat dit geluk en geld brengt. Een rode onderbroek brengt je liefde, een groene brengt welvaart en een witte onderbroek brengt vrede in het nieuwe jaar. Als de onderbroek een cadeautje is, werkt het nog beter. De meeste Bolivianen kiezen voor een gele onderbroek!

Dia de los Reyes Magos

Zes januari is Driekoningen, in Bolivia is dit de dag van de magische koningen, een groot kinderfeest.

Achocalla

In de eerste week van januari wordt er ge-

vierd dat de aardappelvelden in bloei staan. Het is een festival waarbij de Tarqueda gedanst wordt om regen te vragen voor een goede oogst. Dit festival wordt gevierd in La Paz, Oruro, Cochabamba, Potosi, Sucre, Tarija en Beni.

Alacitas

Alacitas is een festival gewijd aan de god Ekeko, dat plaatsvindt in La Paz. Ekeko is de god van de welvaart. Dit festival gaat dan ook gepaard met een grote markt, waar vooral veel miniatuurtjes te koop zijn van producten. Deze miniatuurtjes vertegenwoordigen de producten die de Bolivianen erg graag zouden willen hebben.

Februari

Virgen de la Candelaria

Begin februari wordt in het hele land het feest van de maagd van Candelaria gevierd. Bolivianen gaan naar de kerk en daarna wordt er op straat gedanst. In een aantal steden zijn er kleurrijke parades. Vooral in Cochabamba, Oruro, Copacabana en Samapata wordt dit festival groots gevierd.

Carnaval

Carnaval kan in februari of in maart vallen. Carnaval wordt in het hele land gevierd, maar de meest spectaculaire parades vinden plaats in Oruro en in Santa Cruz. Het carnaval in Oruro heet de Diablada en in Santa Cruz is het een tropische versie van het carnaval in Rio. Het carnaval in Oruro staat zelfs op de werelderfgoedlijst van UNESCO.

Maart

Phujllay

In Tarabuco, in de omgeving van Sucre, vindt op de tweede zondag in maart een spectaculair festival plaats. Alle inheemse stammen uit de omgeving komen in hun traditionele kleding naar het festival, het is een ongelooflijk kleurrijk geheel. De overwinning op de

Carnaval in Oruro

Foto: sunsinger / Shutterstock.com

Spaanse troepen in 1816 wordt tijdens dit festival herdacht.

Fiesta de la Uva

Het feest van de druif vindt plaats in Tarija, de wijnstreek van Bolivia.

Semana Santa

Semana Santa, de heilige week, is de week voor Pasen die in Bolivia groots gevierd wordt. Semana Santa kan eind maart of begin april vallen. Er zijn overal processies in de straten die het lijden van Jezus weergeven. Grote beelden worden door de straten gedragen, gevolgd door een lange stoet mensen. Vooral in Copacabana is deze viering erg spectaculair, omdat er ook nog eens duizenden pelgrims, te voet vanuit La Paz, in de stad aankomen.

April

Festival de Musica Barroca

Iedere twee jaar in het even jaar, vindt in de

missieposten van Chiquitos en in Santa Cruz een muzikfestival plaats. Lokale groepen en internationale musici die gespecialiseerd zijn in Barokmuziek treden op in de verschillende oude missieposten van de Jezuïeten. De Jezuïeten hebben zelf ook veel muziek gemaakt en gecomponeerd in de tijd dat ze in Bolivia waren, veel oude werken uit die tijd zijn later teruggevonden.

Efemeride de Tarija

Een groot festival waarbij men het stichten van de stad viert en de slag om La Tablada herdenkt. Er wordt gedanst, er vindt een roedeo plaats en er zijn paardenraces.

Mei

Fiesta de la Cruz

Tijdens het feest van het kruis zijn er vieringen rond het kruis waaraan Jezus gekruisigd werd. Het Fiesta de la Cruz wordt groots gevierd op het eiland Suriqui in het Titicaca-

PRAKTISCHE INFORMATIE GRAN CHACO

Chaco Guarani tours organiseert tours en overnachtingen op hacienda's in de Gran Chaco vanuit Camiri, dit ligt ongeveer 300 kilometer ten zuiden van Santa Cruz.

www.chacoguarani.cidis.ws. De Hacienda Yatiguiga op 15 kilometer van Camiri biedt mogelijkheden voor toeristen om het leven in de Gran Chaco te ervaren.

SAMAIPATA

Inwoners: 4500

Hoogte: 1640 meter

Samaipata is een lieflijk dorp op 1600 meter, omringd door de bergen van de Cordillera Oriental. Het dorp bestaat uit een plaza met een kerk en een aantal verharde zijstraten met traditionele woningen. Veel traditionele panden dienen als winkeltje of reisbureau. Samaipata ligt op kleine afstand van het Amboro Nationale Park, het

is gemakkelijker om tours en reisgenoten te vinden in Samaipata dan in Santa Cruz. Het dorp heeft maar 3500 inwoners, maar wel van 25 verschillende nationaliteiten. Samaipata is ook een populaire weekendbestemming voor Santa Cruzeños die wat verkoeling zoeken.

GESCHIEDENIS

De originele bewoners in deze regio waren de Chane, ze jaagden en verzamelden hun voedsel, maar deden ook al aan landbouw.

Samaipata

De Chane bouwden ook de tempel van El Fuerte op kleine afstand van Samaipata. De Chane leefden hier vreedig, maar hun leefgebied werd ingenomen door de Inca's die hun grondgebied vanuit Peru aan het uitbreiden waren. De Inca's bouwden een stad rond de tempel van El Fuerte.

De Guaranistam kwam het gebied binnen vanuit het zuiden en versloeg zowel de Chane als de Inca's.

De Spanjaarden stichtten in 1618 het dorp Samaipata, een tussenstop op de route van Santa Cruz naar Vallegrande.

SAMAIPATA

Samaipata

BEZIENSWAARDIGHEDEN

El Fuerte

Dagelijks 9.00-17.00

El Fuerte de Samaipata is een historische plek die op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat. Het was een religieuze plek voor de Chanestam, die hier een tempel uithakte in de rots die het centrum van de plek vormt. De Inca's bouwden vervolgens een stad om de tempel heen. Deze stad en tempel werden verwoest door de strijders van de Guarani's die het gebied veroverden op de Chane en de Inca's. De Spanjaarden bouwden ook een dorp in de buurt van de tempel, maar verhuisden later naar de vallei, naar het huidige Samaipata. De ruïnes van El Fuerte representeren drie verschillende culturen, de Chane, de Inca's en de Spanjaarden. Er heerst iets mystieks rond deze plek, sommige archeologen denken dat de vreemde rotstekeningen die gevonden zijn, gemaakt zijn om het passeren van de Komeet van

Halley in 1066 te herdenken. El Fuerte is opgebouwd rond een grote centrale rots, die de Roca Tallada genoemd wordt. Dit was een ceremoniële plek, waarop afbeeldingen van twee poema's te zien zijn, een jaguar en een slang. Bovenop de rots is een cirkel met zitplaatsen uitgehouwen in het gesteente, dit was waarschijnlijk waar de priesters de zon en de sterren konden aanbidden en waar offers gebracht werden. Er zijn verschillende nissen uitgehouwen in de rots, hierin hebben beeldjes gestaan. Rondom de centrale rots zijn de funderingen van de gebouwen die door de Inca's gemaakt zijn. De Spanjaarden hebben die gebouwen verwoest, op zoek naar zilver en goud. Later hebben ze op de funderingen van de Inca's hun eigen gebouwen neergezet, maar daar is niets meer van over. De grote centrale plaza is nog te herkennen en boven de stad waren grote landbouwterrassen. De toegangsdeuren tot de gebouwen van de Inca's waren heel groot, dit suggereert

El Fuerte

dat de leider op zijn troon naar binnen gedragen werd. Samaipata moet in die tijd al een belangrijke stad zijn geweest voor het Incarijk. El Fuerte bevindt zich op een berg, op tien kilometer van Samaipata. Er is een wandelpad langs alle bezienswaardigheden, bij ieder uitzichtpunt staat aangegeven wat er te

zien is. De gemakkelijkste manier om er te komen is een taxi of motortaxi te nemen vanuit Samaipata. De route bergafwaarts, terug naar Samaipata, is een mooie wandeling. Onderweg steek je een rivier over, 400 meter stroomopwaarts is een meertje, waarin je kunt zwemmen.

PRAKTISCHE INFORMATIE SAMAIPATA

Alle accommodaties, restaurants en reisbureaus bevinden zich op de Calle Bolívar en de Calle Campero. Het is gemakkelijker een tour naar het Amoro Nationale Park te boeken vanuit Samaipata dan vanuit Santa Cruz.

Er is een bank op de Calle Sucre, net voor je de Plaza 14 de Diciembre bereikt. Vanuit Santa Cruz vertrekken de minibus-

jes naar Samaipata vanuit een zijstraatje in de omgeving van het oude busstation, de ex-terminal. In Samaipata vertrekken de minibusjes vanaf de hoofdweg, maar ze komen je ook halen in het hotel, als de hotel-eigenaar even belt met de busorganisatie. De bus van Sucre naar Santa Cruz komt langs Samaipata, je kunt de chauffeur vragen om te stoppen in Samaipata, dit is wel een nachtbus.